

NEGYEDÉVES JELENTÉS
2012. január 16.

MAGYAR NEMZETI BANK

**Beszámoló az MNB 2011
negyedik negyedévi tevékenységéről**

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: dr. Simon András

1850 Budapest, Szabadság tér 8–9.

www.mnb.hu

Tartalom

1. Monetáris politika	4
2. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása	6
3. Devizatartalékok	8
4. Készpénz-logisztikai tevékenység	9
5. Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás	12
6. Az MNB statisztikai tevékenysége	14
7. A pénzügyi kultúra fejlesztése	17

1. Monetáris politika

2011 negyedik negyedében a Monetáris Tanács novemberi és decemberi kamatmeghatározó ülésein 50-50 bázisponttal, 7 százalékra emelte az irányadó kamatlábat. A tanács októberben még kiváló álláspontra helyezkedett, novemberi közleményében azonban kiemelte, hogy a gyenge keresleti környezet ellenére a forint korábbi hónapokban végbement gyengülése veszélyeztetheti a 3 százalékos inflációs cél elérését és növeli a pénzügyi rendszer sérülékenységét, ami kamatemelést indokol. A tanács decemberi közleménye szerint az inflációs és növekedési kilátások, valamint a kockázati megítélés elmúlt időszakban bekövetkezett romlása miatt szükségessé vált az irányadó kamat további emelése, de a szigorú monetáris kondíciók fenntartása mellett 2013 elején elérhető az inflációs cél.

A decemberi *Jelentés az infláció alakulásáról* című kiadvány előrejelzése szerint az áfát és a jövedéki adót érintő intézkedések 2012-ben érdemben növelhetik a fogyasztóiárindexet. A bérkompenzáció tompítja a minimálbér-emelés hatását a vállalati bérköltségekre, így az intézkedésnek feltehetően nem lesz számottevő inflációs hatása. A kockázati megítélés romlása miatt korábban végbement árfolyamgyengülés azonban rontja az inflációs kilátásokat. Az indirektadó-emelések hatásának kiesésével a gyenge keresleti környezet hatása válhat meghatározóvá, így az árindex 2013 elején gyorsan mérséklődhet.

A jelentés szerint a magyar gazdaság növekedési kilátásai kedvezőtlenül alakulnak. A globális növekedés lassulása, az európai országokban az államadósság fenntarthatósága érdekében hozott keresletszűkítő költségvetési intézkedések és a pénzügyi rendszer sérülékenysége kedvezőtlen konjunktúrát vetítenek előre felvevőpiacainkon, ami a hazai export növekedését is visszafogja. 2012-ben lényegében stagnálhat a gazdaság és csak 2013-ban indulhat meg a gazdaság lassú növekedése. Az eurozóna válsága miatt a hazai bankok csak nagyobb költségekkel tudják megújítani külföldi forrásait. A bizonytalan gazdasági környezetben a kedvezőtlenebb konjunktúrák kilátások és a hitelfelvételek szigorodása visszafogják a beruházási aktivitást. A vállalati beruházások 2012-es visszaesését mérsékelheti a Kormány és a Bankszövetség között létrejött megállapodás, amely csökkenti a devizaadósok terheit és erősítheti a bankok

hitelezési aktivitását. A kibocsátás az előrejelzés horizontján mindvégig elmarad a potenciális szintjétől.

A jelentés előrejelzése alapján Magyarország külső finanszírozási képessége 2012-ben tovább emelkedhet a külkereskedelmi többlet és az EU-transzferek beáramlása következtében. A fékeződő exportkereslet nem befolyásolja negatívan a finanszírozási képességet, mert a hazai importdinamika is lassul. A költségvetési kiigazítás és a vállalati szektor beruházási aktivitásának további mérsékelt alakulása a külső egyensúlyi pozíció további javulását okozza.

A MONETÁRIS POLITIKAI ESZKÖZTÁR VÁLTOZÁSAI

A Magyar Nemzeti Bank 2011. október 3-tól a háztartásoknak nyújtott deviza-jelzáloghitelek végtörlesztéséhez kapcsolódóan euroeladási tendert vezetett be, melyet 2012. február 29-ig rendszeresen, alapesetben hetente, szükség esetén gyakrabban hirdet meg. A 2011-es évben végig hetente került sor a tender meghirdetésére. Három hónap alatt az MNB összesen 1600 millió eurót allokált a bankrendszernek az eszközön keresztül. Ebből eddig 862 millió eurót használtak fel, a maradék összeget az MNB-vel kötött egynapos FX-swapban görgetik.

2012. január 1-jétől a VIBER zárásának 1 órával történő kitolódása miatt 1 órával tovább, 17.30 helyett 18.30-ig van lehetősége a bankrendszernek igénybe venni az MNB betéti és hitel rendelkezésre állását.

A hitelintézetek 6 havonta változtathatnak kötelező tartalékrátájukon: 2, 3, 4 vagy 5 százalékos rátát választhatnak. A 2011. novemberi új fél éves periódusban 176 hitelintézetből 10 emelt kötelező tartalékrátáján, 4 pedig csökkentette azt. Így végeredményben az átlagos tartalékrátája 2,69 százalékról 2,76 százalékra emelkedett.

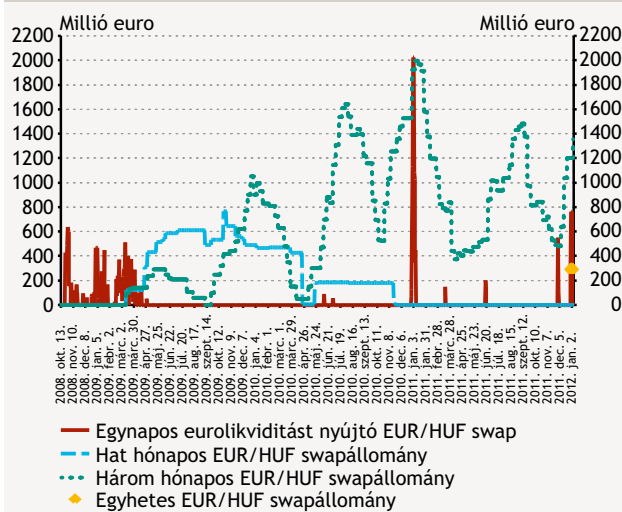
Az év végi pozíciózárásokhoz kapcsolódóan a hazai hitelintézetek devizalikviditás-kezelésének támogatása és a jegybanki irányadó kamat transzmissziójának hatékonysága érdekében, 2011. december 28-án egyhetes futamidejű FX-swap tendert hirdetett az MNB. Ennek keretében összesen 290

millió euro értékben devizát nyújtott a jelentkező hitelintézetek számára forintért cserébe. A Bloomberg-jegyzések azt mutatják, hogy az új eszköz támogatta az egyhetes swapfelárak csökkenését. Év végén – a 2010-es évhez hasonlóan – ezúttal is megemelkedett a 3 hónapos jegybanki euro/forint swapeszköz állománya, valamint a bankrendszer igénybe vette az egynapos eurolikviditást nyújtó instrumentumot is. Ugyanakkor 2011-ben jelentősen elmaradt az eszközök kihasználtsága az egy évvel korábbitól: míg 2010 utolsó napján 1922 illetve 2022 millió eurót tett ki a 3 hónapos, illetve az egynapos állomány, ugyanezek az értékek 2011 utolsó kereskedési napján mindössze rendre 1200, illetve 766 milliót mutattak. Az egyhetes eszköz állományát is figyelembe véve így alig több, mint felét tette ki a 2011 végi jegybanki swapállomány az egy évvel korábbinak.

Az MNB a 2010-ben meghirdetett jelzáloglevél-programja eredményeinek megőrzése érdekében 2011. december 23-án értékpapír-csereügylet keretében 53,5 milliárd forint névértékű forint jelzálogleveleket vett át a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alaptól, és cserébe összességében azokkal megegyező piaci értéken tulajdonában lévő forint-államkötvényeket adott át. A Nyugdíjreform és Adósság-

1. ábra

A jegybank FX-swap eszközeinek igénybevétele – nyitott állományok

csökkentő Alap a csere keretében átvett állampapírokat az államadósság csökkentésére fordítja, míg az MNB az átvett jelzálogleveleket a jelzáloglevél-programja során vásárolt jelzáloglevelekkel azonos módon kezeli.

2. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása

A Magyar Nemzeti Bank 2011. november 2-án publikálta a „*Jelentés a pénzügyi stabilitásról*” című kiadványt. A jelentés részletesen foglalkozott a pénzügyi közvetítőrendszer külső környezetében, valamint belső működésében megjelenő kockázatokkal. A hazai bankrendszert egyszerre érik külső és belső sokkok, miközben az elmúlt években jelentős alkalmazkodáson ment keresztül. A jelentkező sokkok nagymértékben apaszthatják a magyar bankok tőketartalékát, ami a hitelaktivitás további visszafogásában jelenhet meg. Az alkalmazkodás elsősorban a vállalati hitelezést érintheti kedvezőtlenül, megnehezítve ezzel a gazdaság növekedési pályára állását.

A külső tényezők közül kiemelendő az eurozóna periferiális országainak adósságválsága, ami növeli egy újbóli pénzügyi válság és globális recesszió kialakulásának esélyét. Az európai bankrendszer jelentős mértékű, az eurozóna periferiális országai által kibocsátott állampapírral rendelkezik, így magasak a szektorok (állami-pénzügyi szektor) és egyúttal az országok (eurozóna tagországai) közötti pénzügyi fertőzés kockázatai is. A hazai gazdaság teljesítményét az eurozóna adósságválsága nemcsak az exportra, hanem a külföldi finanszírozási forrásokra való ráutaltság miatt is nagyon kedvezőtlenül érinti.

A belső tényezők közül a legfontosabb kockázati faktorok a gyorsan romló portfólióminőség és a végtörlesztési program hazai bankrendszerre gyakorolt hatása. A jegybank a devizahitelek előtörlesztéséhez szükséges devizamennyiség biztosítására devizaaukciós tendert vezetett be, ami csökkenti a végtörlesztési programhoz kapcsolódó kockázatokat. A kedvezőtlen makrogazdasági környezet, a forint gyengülése és a külföldi finanszírozási költségek emelkedése miatt a nem teljesítő portfólió aránya a vállalati szektorban 16 százalékra, míg a háztartási szektorban közel 13 százalékra emelkedett, növelve a hitelezési veszteségeket.

A hazai bankrendszer jelentős mérlegalkalmazkodáson esett át az elmúlt években. A bankrendszer hitel/betét mutatója csökkent, mérséklődött a külföldi forrásokra és devizaswapokra való ráutaltság. A mérlegalkalmazkodás

mind a likviditási, mind a tőkehelyzetet erősítette. A hazai bankrendszer tőkehelyzete megfelelő, ugyanakkor a bankok között aszimmetria jelentkezik. Az erősödő pénzügyi rendszert azonban egyre nagyobb sokkok érik. Az MNB integrált, szélsőséges gazdasági és pénzpiaci scenáriókat tartalmazó piaci és hitelkockázati stressztesztje közel 200 milliárd forint összegű tőkebevonási igényt jelez, ez meghaladja az elmúlt két év stressztesztjeinek eredményeit, de alulmúlja a 2009. márciusi szükségletet. A jegybank által közzétett likviditási stressztesztnek megfelelő sokkellenálló képességről tanúskodnak, kockázatot továbbra is a devizaswappiac esetleges kiszáradása jelenti. Ugyanakkor a jegybank egy napos és három hónapos devizaswap eszközei a piaci zavarokat képesek mérsékelni.

A Pénzügyi stabilitási terület 2011 októberében lefolytatta a 2011 harmadik negyedévére vonatkozó Hitelezési felmérést, amelynek eredményeit az MNB 2011. november 17-én publikálta honlapján.

A vállalati szegmensben a bankok által hitelezni kívánt ügyfélkör szűkülését hosszú idő óta a kockázatvállalási hajlandóság csökkenése, valamint újabban a hitelezési képesség (tőke- és likviditási helyzet) romlása is okozza. A bankok azt jelezték, hogy a harmadik negyedévben a kis- és mikrovállalkozások, valamint a kereskedelmiingatlan-hitelek nem árjellegű hitelezési feltételei szigorodtak tovább. A vállalati forintalapú hitelek kamata hosszabb ideje 8,5 százalék körül alakul, amely azonban erős aszimmetriát mutat, mivel elsősorban a jó hitelképességű vállalati ügyfelek kamatkonícióit tükrözi. A szigorú, nem árjellegű feltételek miatt a hitelképes vállalatok köre számottevően szűkült, így a magasabb kamaton finanszírozott ügyfelek már nem jutnak hitelhez. Azon kis- és középvállalkozások is, amelyek még hitelképesnek számítanak, csak drágábban, 10 százalék feletti kamaton tudnak hitelhez jutni.

A háztartási hitelek feltételei érdemben nem változtak a harmadik negyedévben, ugyanakkor a következő félévben a bankok széles köre tervez szigorítást, amely elsősorban a jelzáloghitelek kamatainak emelésében jelentkezik.

A jegybank 2011 negyedik negyedévében is részt vett a nemzetgazdasági miniszter, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének elnöke és a Magyar Nemzeti Bank elnöke részvételével működő Pénzügyi Stabilitási Tanács (PST) munkájában. A PST 2011. december 2-i ülésén a résztvevők megtárgyalták a hazai hitelintézeti szektor tőkekövetelményeinek szigorítására és a tőkeszint emelésére vonatkozó felügyeleti javaslatot, a jegybank tájékoztatást adott a swappiac aktuális helyzetéről, valamint az NGM beszámolt a devizaadósok átfogó megsegítése céljából a Bankszövetség által készített javaslatcsomagról folyó tárgyalás akkori állásáról és fejleményeiről.

A kormány a Magyar Nemzeti Bankot is bevonta a Bankszövetséggel folytatott lakossági deviza-jelzáloghitelek kezeléséről és további együttműködésről szóló tárgyalásokba, azok szakértői előkészítésébe. A december 15-én létrejött megállapodás pozitívan érinti a magyar gazdaság növekedési kilátásait a következő években. Ezen pozitív hatás nagyságrendjét azonban még befolyásolhatják a – kormányzat és a Bankszövetség által is kitűzött – további tárgyalási fordulók eredményei is.

A jelenlegi gazdasági helyzetben kiemelt jelentőségű, hogy a kormány és Bankszövetség deklarálták közös elkötelezettségüket a pénzügyi közvetítőrendszer stabilitásának megőrzése, a lakossági deviza-jelzáloghiteladósok helyzetének könnyítése, a magyar gazdaság fellendítése iránt. Időszerű és előremutató, hogy a felek a pénzügyi közvetítőrendszer aktív szerepvállalásának szükséges feltételeként a kiszámít-

ható szabályozási környezetet, illetve a pénzügyi közvetítőrendszer tehervállalási képességének figyelembevételét határozták meg.

A Magyar Nemzeti Bank az elmúlt negyedévben számos, a pénzügyi stabilitást erősítő jogszabály előkészítésében és kidolgozásában vett részt (a lakossági jelzáloghitelek átlátható árazása, a körütekintő hitelezésről szóló kormányrendelet módosítása, a hitelintézetek likviditási szintjének meghatározásáról, valamint devizapozícióbeli lejáratok összehangjának szabályozásáról szóló kormányrendelet kidolgozása stb.). A hazai szabályozási kérdések mellett a jegybank nyomon követte a nemzetközi téren, különösen az Európai Unióban folyó pénzügyi szabályozással foglalkozó kezdeményezéseket is. Észrevételeket tett a hitelminősítőkről szóló irányelv-tervezet bizottsági javaslatára vonatkozóan, valamint figyelemmel kísérte a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális követelményeire (CRD IV) és a betétbiztosításra vonatkozó irányelvtervezet tanácsi szakaszban történő módosításait.

Az MNB – makroprudenciális szerepéhez igazodva – ebben a negyedévben is aktívan támogatta az Európai Unióban 2011 januárjától működő Európai Rendszerkockázati Testület (ERKT) munkáját. A jegybank 2011 novemberében képviseltette magát az ERKT támogatására létrejött Technikai Tanácsadó Bizottság (ATC) ülésén, valamint szakértői szinten részt vett az ATC hazai szempontból jelentős munkacsoportjának munkájában.

3. Devizatartalékok

2011 negyedik negyedévének végén az MNB hivatalos devizatartalékainak nagysága 37,8 milliárd euro volt, ami 1 milliárd euro csökkenést jelent a 2011 harmadik negyedév végi 38,8 milliárd eurós értékhez képest.

A devizatartalékok alakulását elsősorban az alábbi tételek befolyásolták az elmúlt negyedév során:

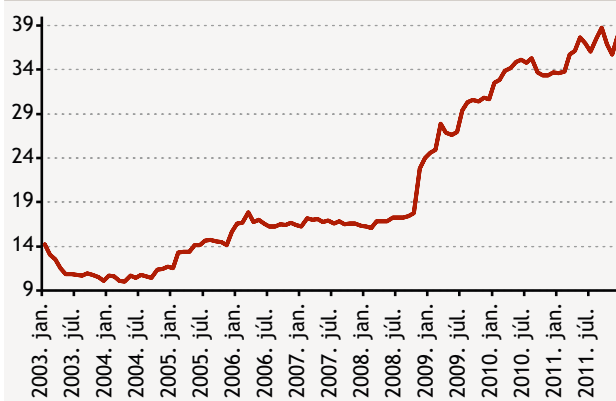
Az Államadósság Kezelő Központnak október 28-án egy 1 milliárd euro névértékű kötvénye járt le, november végén pedig az Európai Bizottság által 2008-ban folyósított 2 milliárd eurós hitelt fizette vissza. Ezen túl más, adósságkezeléssel kapcsolatos és egyéb műveletek (mark-to-market betétek növekedése stb.) az előző negyedévben összességében közel 200 millió euróval növelték a devizatartalékok nagyságát. Az MNB saját adósságszolgálatához kapcsolódó kifizetések 20 millió eurót tettek ki. A költségvetési szervek megbízásából nettó 60 millió euróval csökkent a devizatartalék. 2011 negyedik negyedévében az Európai Bizottságtól 1,7 milliárd euro nettó transzfer érkezett. A rövid betétállomány év végéhez kapcsolható emelkedése mintegy 800

millió eurós növekményt hozott. A portfóliókon elért eredmény ebben a negyedévben 200 millió euróval növelte az MNB arany- és devizatartalékait. A végtörlesztéshez kapcsolódó devizatenderek összesen 862 millió euro csökkenést okoztak.

2. ábra

A devizatartalékok nagyságának alakulása

(milliárd euróban)

4. Készpénz-logisztikai tevékenység

A forgalomban lévő készpénz

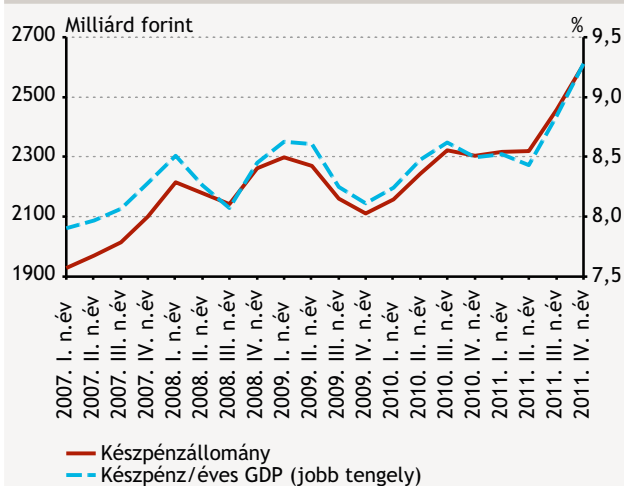
2011. december végén 2693 milliárd forint összegű forint fizetőeszköz volt forgalomban. A megelőző negyedévhez képest a forgalomban lévő készpénz átlagértéke 151 milliárd forintos, 6 százalékos növekedést mutat (a szezonális hatások kiszűrésével). A tavalyi év végi készpénzállomány-emelkedés egyrészt feltételezhetően azzal magyarázható, hogy a nyugdíjpénztári reálhozamok készpénzben teljesített kifizetései (körülbelül 80-90 milliárd forint) egy részét a lakosság egyelőre készpénzben tartalékolja, másrészt, a lakosság – magasabb euroárfolyam miatti – eurokészpénz-eladásai is hozzájárulhattak a forintállomány növekedéséhez. A negyedév végére a GDP-arányos készpénzállomány nemzetközi összehasonlításban eddig is igen magasnak nevezhető értéke historikus csúcsra ért.

A forgalomban lévő bankjegyek és érmék

A forgalomban lévő bankjegyek értéke 2011 negyedik negyedévének végén mintegy 2640 milliárd forint volt, amely jelentős (14 százalékos) növekedést mutat 2010 azo-

3. ábra

Készpénzállomány a gazdaságban

Megjegyzés: A forgalomban lévő bankjegyek és forgalmi érték negyedéves átlagértékeken, szezonálisan igazítva. 2011 negyedik negyedéves GDP-adat MNB-becslés.

nos időszakának végéhez képest. A bővülés a mennyiséget tekintve mintegy 10 százalékos, az emelkedést elsősorban a két legnagyobb címlet dominálta.

1. táblázat

Forgalomban lévő bankjegyek és érmék

(2011. december 31-i adatok)

Bankjegyek	Mennyiség (millió darab)	Érték (Mrd forint)	Megoszlás (%)	
			mennyiség	érték
20 000 forint	72,4	1448,9	24,6	54,9
10 000 forint	97,4	974,2	33,1	36,9
5 000 forint	22,1	110,3	7,5	4,2
2 000 forint	19,6	39,3	6,6	1,5
1 000 forint	51,0	51,0	17,3	1,9
500 forint	32,1	16,0	10,9	0,6
Összesen	294,6	2639,7	100,0	100,0
Érmék	Mennyiség (millió darab)	Érték (Mrd forint)	Megoszlás (%)	
			mennyiség	érték
200 forint	88,9	17,8	7,2	37,9
100 forint	143,4	14,3	11,7	30,5
50 forint	116,1	5,8	9,5	12,4
20 forint	218,4	4,4	17,8	9,3
10 forint	261,9	2,6	21,3	5,6
5 forint	398,9	2,0	32,5	4,3
Összesen	1227,6	46,9	100,0	100,0

Megjegyzés: A táblázat nem tartalmazza a jegybank által kibocsátott emlékérmék állományát, amely érmék elvben névértéken a forgalomban lévő fizetőeszközök közé tartoznak.

2011 december végén közel 1,2 milliárd darab érme volt forgalomban mintegy 47 milliárd forint értékben. A forgalomban lévő állomány mennyisége és értéke is 4 százalékkal volt magasabb, mint egy évvel korábban. Ezt alapvetően az 5 forintos érme forgalomba áramlásának bővülése okozta.

A készpénzhamisítás megelőzését, visszaszorítását szolgáló tevékenység

Bár 2011 utolsó negyedében kissé emelkedett a forintbankjegy-hamisítványok száma, a hamisítás éves átlagos mértéke jelentősen alatta marad az elmúlt két évben tapasztaltaknak. Ez az érték – a korábbi kiugró évek után – a forinthez hasonló nemzeti valuták sorában jelenleg már átlagosnak tekinthető.

A negyedik negyedévben 849 darab hamis forintbankjegy került kivonásra a forgalomból. A hamisítványok számának csökkenése tükröződik az egymillió darab forgalomban lévő valódi bankjegyre egy év során jutó hamis bankjegyek számában is. Míg e mutató értéke 2010-ben még 27 volt, addig 2011-re jelentősen, 10-re csökkent.

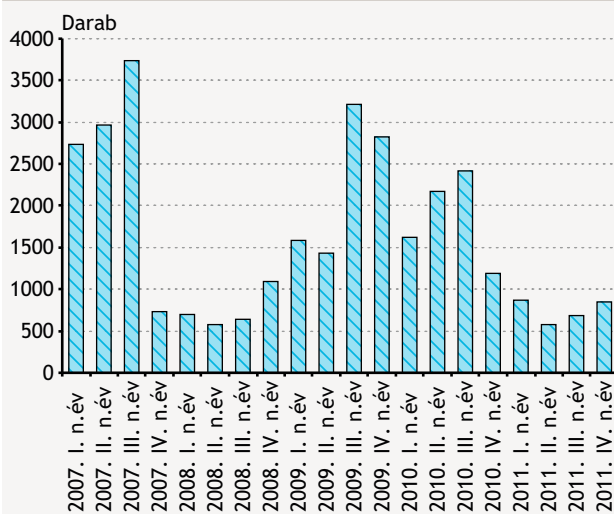
Továbbra is jellemzője a hamisításnak, hogy túlnyomórészt a magasabb címletű bankjegyekre irányul.

A hamisítványok számszerű csökkenése mellett, továbbra is kiemelt figyelmet igényelnek a kisebb számban előforduló, de gyakran megtevesztőnek bizonyuló, főként 10 000 és 20 000 forintos címletű hamisítványok. Egyszerű érzékszervi vizsgálatokkal (tapintással, fény felé tartva vagy mozgatással) és/vagy a kombinált UV-A és UV-C lámpa alatti ellenőrzéssel azonban ezek a hamisítványok is kiszűrhetőek.

A hamisítási adatok kedvező alakulásához minden bizonnyal hozzájárult az is, hogy a jegybank az év során a korábbiakat is meghaladó mértékben törekedett támogatni a hamisítványok előfordulása által legveszélyeztetettebb szektor – a kereskedelem – szűrőszerepének erősítését. A jegybank egyik legfőbb készpénz-stratégiai célja, hogy meglévő eszközeivel elősegítse a hamisítványokkal szembeni hatékony felkészülést, s erre felhívja valamennyi érintett szereplő figyelmét.

A bankjegyhamisítás elleni küzdelemben ez évben kiemelt szerepet kapott a bankjegyekkel kapcsolatos ismeretek

4. ábra
Fellelt forintbankjegy-hamisítványok számának alakulása

terjesztése, melynek keretein belül az MNB szakértői ingyenes helyszíni képzésekkel közel 3000 pénztárost (hitelintézeti és kereskedelmi szektor együttesen) készítettek fel a bankjegyellenőrzés legkorszerűbb módszereire. A jegybank internetes oldalainak folyamatos korszerűsítésével összhangban bővült a bankjegyekkel kapcsolatos elérhető ismeretek köre, valamint olyan segédanyagok is letölthetővé váltak, amelyek akár kereskedelmi pénztári körülmények közepette, a mindennapi gyakorlatban is jól hasznosíthatóak.

Ugyancsak a kereskedelembe dolgozó pénztárosok tevékenységét támogatta az MNB-nek az a 2011-ben indított kezdeményezése, amellyel napjaink korszerű, pénztári eszközös vizsgálati módszerének, a kombinált (UV-A és UV-C) lámpával történő ellenőrzésnek terjedését törekszik elősegíteni. Az MNB által a kiskereskedelmi üzletek számára 2011 során kiírt pályázat segítségével a jelentkezők jelentős jegybanki anyagi támogatással vásárolhatták meg a pénztárosok munkáját biztonságosabbá tevő UV-A és UV-C kombinált vizsgálatra alkalmas segédeszközöket. A sikeres támogatási programot – a hamisítványokkal szembeni védekezés további erősítése érdekében – az MNB 2012-ben megismétli.

A hamis valuták előfordulása továbbra sem jelentős, a jegybank szakértői 318 darab, különböző valutahamisítványt vizsgáltak 2011 negyedik negyedében. Ezen belül a hamis eurobankjegyek száma 239 darab volt.

2. táblázat

A fellelt forintbankjegy-hamisítványok címletenkénti megoszlása 2011 negyedik negyedében

Címletek	500	1000	2000	5000	10 000	20 000
Megoszlás (%)	4	1	7	13	46	29

Új készpénzes rendeletek

2011. november 1-jén hatályba léptek a bankjegyek, illetve az érmék forgalmazására, feldolgozására, valamint hamisítás elleni védelmükkel kapcsolatos feladatokra vonatkozó új jogszabályok [a 11/2010. (IX. 6.) MNB rendelet és a 12/2010. (IX. 6.) MNB-rendelet]. Az új szabályozás kiszélesíti az MNB által sikeresen bevizsgált bankjegyzigazoló gépek kötelező alkalmazási területét, ami érdemi változást jelent a professzionális készpénzpiaci szereplők (hitelintézetek, posta, pénzfeldolgozó szervezetek) számára. Az új előírások bevezetésével az MNB célja a forintbankjegyek hamisítás elleni védelmének fokozása és a forgalomban lévő forintbankjegyek megfelelő jó minőségének megtartása volt.

Az új szabályozás uniós szinten a legszigorúbb hamisítás elleni védelmet szolgáló rendelkezéseket tartalmazza, amelyeket a jegybank mind az érintettekkel, mind az EKB-val előzetesen egyeztetett. A készpénzellátás biztonságának erősítése érdekében a szabályozás kiegészült továbbá a készpénzforgalmazás működési kockázatainak felmérésére és kezelésére vonatkozó előírásokkal is. Az MNB ezek mellett kiemelten kezeli a hitelintézeteknek és a postának előírt címletváltási kötelezettség megfelelő ellátását is, ezért az ügyfelek érdekeinek védelmében a kötelező ügyfél-tájékoztatásra vonatkozó rendelkezések is bevezetésre kerültek.

Emlékérme-kibocsátás

„Liszt Ferenc” emlékérme

A Magyar Nemzeti Bank 2011. október 21-én 50 000 forintos címletű arany emlékérme bocsátott ki Liszt Ferenc születésének 200. évfordulója alkalmából. Az emlékérméből a

„hagyományos” 2 dukát súlyú mellett kétszeres súlyú, ún. piefort változat is készült, utóbbit szélfelirat díszíti. Az emlékérmevel a jegybank a 19. század egyik legjelentősebb zongoraművésze és zeneszerzőjének emléke előtt tisztel.

Az emlékérmet Soltra E. Tamás tervezte. Az emlékérme előlapjának szélén, felső köriratban a „MAGYAR KÖZTÁRSASÁG”, alsó köriratban, egy-egy pont között az „50 000” értékjelzés és a „FORINT” felirat olvasható. A középmezőben, fent egy felnyitott zongorafedél ábrázolása látható, balra a vízszintesen elhelyezett „BP.” verdejellel, jobbra a szintén vízszintesen elhelyezett „2011” verési évszámmal. A zongorafedél ábrázolása alatt a Rákóczi-induló kottája részletének ábrázolása látható, alatta a „Rakoczy Marsch” felirat olvasható, Liszt Ferenc kézírása szerinti formában.

Az emlékérme hátlapján, a középmezőben Liszt Ferenc fiatalkori portréja látható. A portrétól jobbra, egymás alatti vízszintes sorokban Liszt Ferenc aláírása és az „1811–1886” felirat olvasható. A portrétól balra Soltra E. Tamás tervezőművész mesterjegye látható.

Az ún. piefort változatú emlékérme szélén a „MAGYAR HAZÁMNAK HŰ FIA: LISZT FERENC” szélfelirat olvasható, amelyet egy díszítő motívum zár le.

Az emlékérme mindkét változata 986 ezrelék finomságú aranyból készült és átmérője 22 mm. A szélfelirat nélküli emlékérme súlya 6,982 gramm, széle sima, az ún. piefort változat kétszeres súlyú, 13,964 gramm, széle szélfelirattal ellátott.

Az emlékérméből 5000 darab, a szélfelirattal ellátott dupla vastag emlékérméből 1500 darab készíthető, különleges – ún. proof – technológiával.

5. Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás

A belföldi forintátutalások napközi elszámolását biztosító projekt előrehaladása

Az MNB 2010-ben úgy módosította a pénzforgalmi szabályozást, hogy 2012. július 1-jétől a belföldi elektronikus átutalásokat legfeljebb 4 óra alatt a címzetthez (annak bankjához) el kell juttatni. A Fizetési Rendszer Tanács döntése alapján 2010-ben országos bankközi projekt alakult, amely kidolgozta a rendszer részletszabályait és koordinálja a hitelintézetek felkészülését. Ennek köszönhetően a megvalósított rendszer az MNB-rendeletben foglaltnál gyakrabban, kétóránként juttatja majd el az átutalásokat a címzettekhez.

2011 végére mind a GIRO Zrt.-ben működő központi rendszer fejlesztése, mind a banki rendszerek módosítása megtörtént. Jelenleg folyamatosan növekvő intenzitású tesztek zajlanak annak érdekében, hogy az induláskor már ezen rendszerek jó minőségű, hibamentes szolgáltatással álljanak az ügyfelek rendelkezésére.

A pénzforgalomról szóló elemzések megjelenése

2011 negyedik negyedévében négy új, a hazai pénzforgalomról szóló elemzést is megjelentetett a jegybank¹:

- A Gazdasági Versenyhivatallal való együttműködés keretében átfogó elemzés készült „A bankközi jutalék szerepe a kártyás fizetési rendszerekben” címmel, különös tekintettel az ezen jutalékok hazai piacra gyakorolt hatására.
- „A magyar háztartások fizetési szokásai” című elemzésben az MNB megjelentette a 2010-ben egy 1000 háztartás bevonásával készült, országosan is reprezentatív felmérés eredményeit a magyar háztartások fizetési mód-választásáról, illetve annak motivációiról.
- „A hazai pénzforgalom számokban” című elemzésben az MNB rendszerezetten és visszatekintve igyekezett rend-

szes adatgyűjtésein keresztül bemutatni a hazai kisösszegű pénzforgalmat.

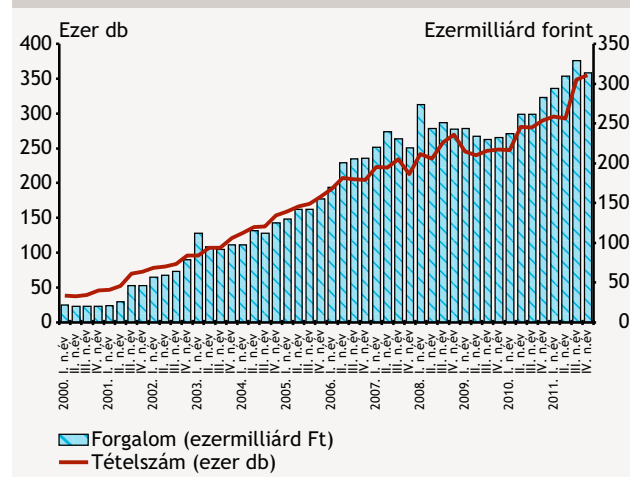
- „A csoportos beszedés és az elterjedését gátló tényezők”-ről szóló tanulmány pedig kifejezetten a csoportos beszedés hazai történetét és működését elemzi, azzal a céllal, hogy a lehetséges szabályozói vagy bankközösségi beavatkozási lehetőségeket feltárja.

A VIBER-forgalom alakulása

2011 negyedik negyedévében 313,85 billió (ezer milliárd) forint volt a fizetési forgalom értéke a VIBER-ben, a kiegyenlített fizetési megbízások száma pedig 355,39 ezer darab. Ez az előző negyedévhez képest értékben 4,5%-os csökkenést, darabszámban pedig 1,95%-os növekedést jelent. Az előző év azonos időszakához mérten értékben 10,99%-os növekedés tapasztalható, míg a tételszám növekedése 22,25% volt.

A vizsgált időszakban az MNB számlavezetési körébe tartozó hitelintézetek átlagos napi pénzforgalma (VIBER, BKR és

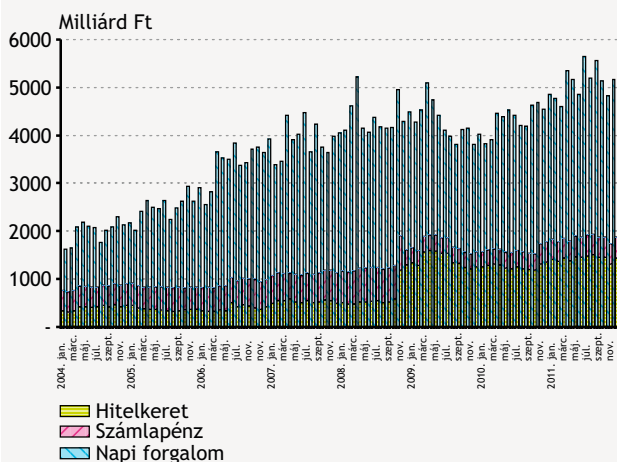
5. ábra
A VIBER-ben lebonyolított fizetések értéke és száma negyedévenként

¹ http://www.mnb.hu/Penzforgalom/pe_kiadvanyok.

6. ábra

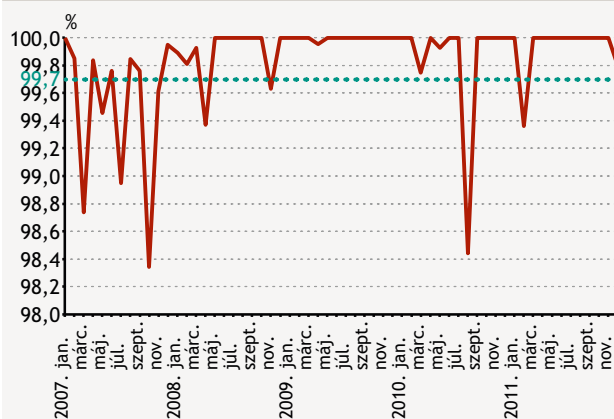
A bankok napi átlagos likviditásának (számlapénz+hitelkeret) és pénzforgalmának összevetése

MNB ügyfélszámla-vezető rendszerét számításvévé) 5473 milliárd forint volt (ami 2,9%-os növekedés az előző negyedévhez képest). E forgalmat az előző negyedévhez képest kissé növekvő, mintegy 429,401 milliárd forint átlagos napi számlapénzállomány és mintegy 1408,267 milliárd

7. ábra

A VIBER rendelkezésre állása

forint napközbeni hitelkeret segítségével bonyolították le, így az átlagos napi likviditás 2,98-szor fordult meg napon belül.

A VIBER rendelkezésre állása a negyedév során 99,907% volt. 2011 negyedik negyedévében 23 perc leállás fordult elő. A VIBER háttérközpontjának alkalmazására nem volt szükség.

6. Az MNB statisztikai tevékenysége

Monetáris statisztika

Az MNB havonta publikálja a hitelintézetek összevont mérlegének, illetve a háztartási és a nem pénzügyi vállalati kamatlábak alakulásáról szóló adatokat; a 2011. novemberi adatokat 2011. december 30-án tette közzé.

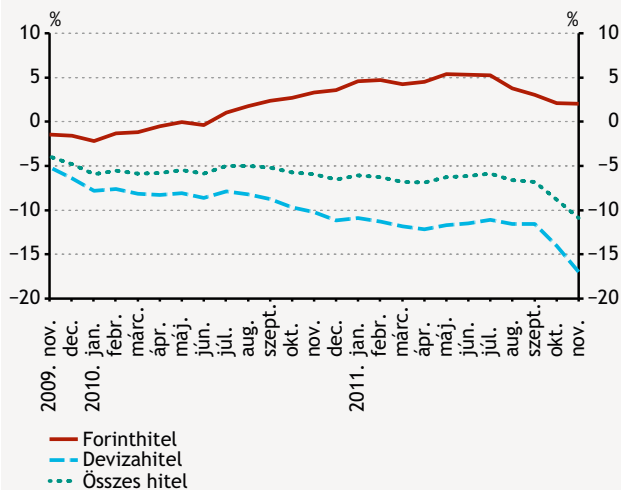
A szezonálisan nem igazított adatok szerint az utolsó három megfigyelt hónapban – szeptembertől novemberig – a háztartások forint hitel-felvétele 46,3 milliárd forinttal haladta meg a törlesztéseket. A forint hitelek növekményéből megközelítőleg 24,1 milliárd forint kiváltó hitelt folyósítottak végtörlesztésre². A devizahitelek állománya a tranzakciókból eredően (az ártértek elmozdításaitól és az egyéb volumenváltozásoktól megtisztítva) 441,5 milliárd forinttal csökkent, amelynek túlnyomó részét szintén a végtörlesztés tette ki. A vizsgált időszakban megközelítőleg 367,0

milliárd forint^{3,4} devizahitel került végtörlesztésre az aktuális árfolyamon számítva, amelyből mintegy 268,7 milliárd forint a háztartások által a törvényben rögzített, úgynevezett végtörlesztési árfolyamon ténylegesen kifizetett összeg.

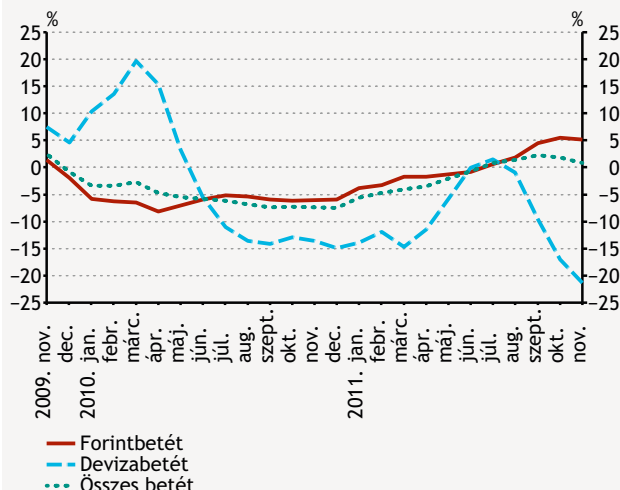
A nem pénzügyi vállalatoknál csak a tranzakciókat figyelembe véve, a forinthelek állománya 5,8 milliárd forinttal, a devizahitelek állománya 28,2 milliárd forinttal növekedett.

A háztartások forintbetéteik esetében 243,4 milliárd forint nettó betételhelyezést, míg devizabetéteiken 213,9 milliárd forint nettó betétkivonást hajtottak végre. A nem pénzügyi vállalatok forintbetétei esetében 292,2 milliárd forintnyi nettó betételhelyezés, míg devizabetétein 44,1 milliárd forintnyi nettó betétkivonás volt megfigyelhető.

8. ábra
A háztartások hitelállományának reálnövekedése

9. ábra
A háztartások betétállományának reálnövekedése

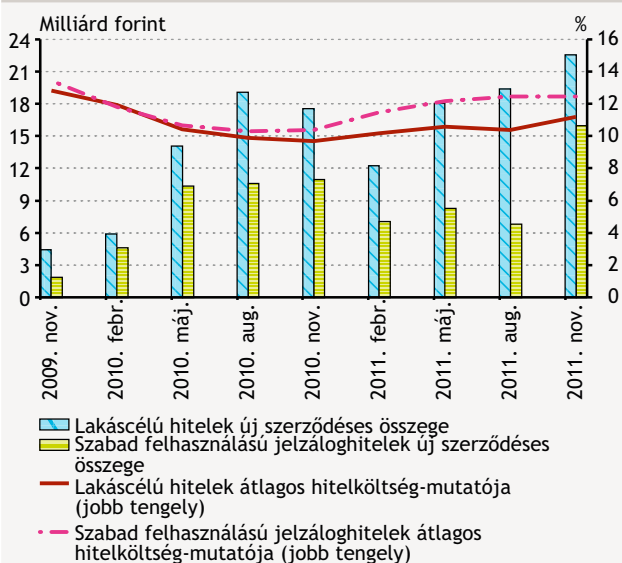
² Az Országgyűlés 2011. szeptember 19-én elfogadta az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXII. törvényt, mely szeptember 29-én hatályba lépett. A módosítás lehetővé teszi, hogy a devizaalapú kölcsönszerződéssel rendelkező fogyasztók egy, a törvény által meghatározott köre a jelenlegi piaci devizaárfolyamoknál alacsonyabb, rögzített árfolyamon teljes mértékben előtörlessze, azaz végtörlessze fennálló kölcsöntartozását.

³ Heti gyakoriságú PSZÁF-adatgyűjtés alapján a hónap utolsó napjára becsült adat.

⁴ A végtörlesztések miatti tranzakciós értékek a devizahitelek törlesztésekor érvényes aktuális napi árfolyamon kerülnek meghatározásra, míg a sajtóközleményben szereplő többi tranzakciós érték számításának alapja a november hónapra érvényes havi MNB-átlagárfolyam. (Az aktuális napi árfolyam a végtörlesztés időpontjában a számviteli politikában rögzített, az adatszolgáltató által a devizaeszközök és -források értékelésénél alkalmazott árfolyam.)

10. ábra

A háztartások által felvett forinthitel alakulása*

A hitelintézetek külföldi kötelezettségeinek részaránya a vizsgált három hónap során a mérlegfőösszeg 27,9 százalékáról 27,5 százalékra mérséklődött.

A háztartások által felvett új forintalapú lakáscélú hitelek átlagos hitelköltség-mutatója nőtt. Az euroalapú lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelek új szerződéses értéke a jogszabályok változásának következményeként⁵ az elmúlt három hónapban továbbra is nulla közeli értékű maradt. A forintalapú lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelek új szerződéses értéke jelentősen növekedett, amelyben a végtörlesztéshez kapcsolódó kiváltó forinthitel új szerződéses értékében bekövetkezett növekedések tükröződnek.

Az átlagos kamatlábak a nem pénzügyi vállalati forinthitel esetében növekedtek, míg az eurohitel esetében csökkentek.

A lekötött forintbetétek átlagos kamatlábai mind a háztartások, mind a nem pénzügyi vállalatok esetében növekedtek. Az eurobetétek átlagos kamatlábai a háztartások esetén kismértékben nőttek, míg a nem pénzügy vállalatok esetén csökkenés tapasztalható.

Fizetésimérleg-statisztikák

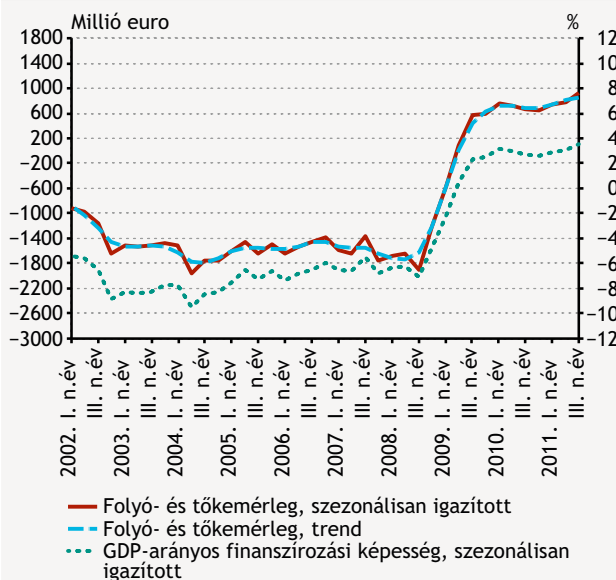
Az MNB a meghirdetett adatközzételi és -felülvizsgálati gyakorlatával összhangban 2011. december 29-én először publikálta a 2011 III. negyedéves fizetésimérleg-statisztikát, és módosította a 2011 I-II. negyedéves adatokat (az adatszolgáltatók javított jelentései alapján).

2011 III. negyedévében a külfölddel szembeni nettó finanszírozási képesség (a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes egyenlege) 1096 millió euro (304 milliárd forint) volt. A szezonális hatások kiszűrésével a finanszírozási képesség a GDP 3,5%-a (253 milliárd forint). Szezonálisan kiigazított adatok alapján a harmadik negyedévben a reálgazdasági mérleg többlete csökkent, de így is jelentős pozitívumot mutatott (1836 millió euro). 2011 III. negyedévében a reálgazdasági többlet továbbra is meghaladta a jövedelemhiányát.

2011. szeptember végén a jegybanki tartalékok értéke 38,8 milliárd euro volt. A közvetlentőke-befektetésen belül elsámlolt egyéb tőkét, valamint a pénzügyi derivatívákat

11. ábra

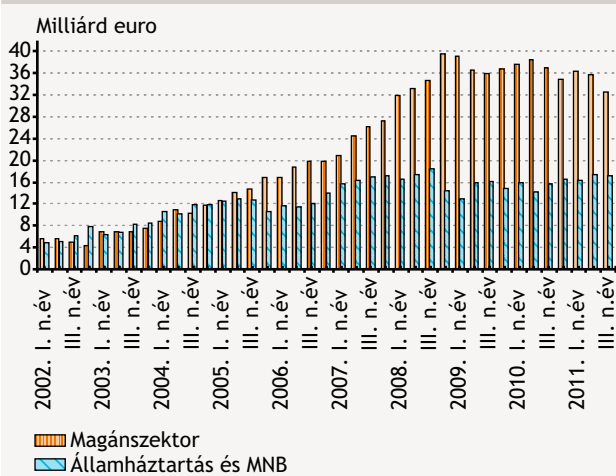
A külfölddel szembeni nettó finanszírozási képesség millió euróban (bal tengely) és a GDP arányában (jobb tengely)

⁵ 2010. augusztus 14-től életbe lépett a 2010. évi XC. törvény, melynek értelmében tilos jelzálogot bejegyezni a devizahitelekre. Ennek hatása tükröződik a devizahitelcsökkenésében. Az új devizahitel-kibocsátás nullánál nagyobb értékű a korábban folyósított devizahitelek kiváltásának lehetősége magyarázza.

12. ábra

Magyarország nettó adósságállománya (FDI egyéb tőke nélkül), 2002–2011

nem tartalmazó nemzetgazdasági nettó adósságállomány 2011. szeptember végén 49,5 milliárd eurót (a GDP arányában 48,5%) tett ki.

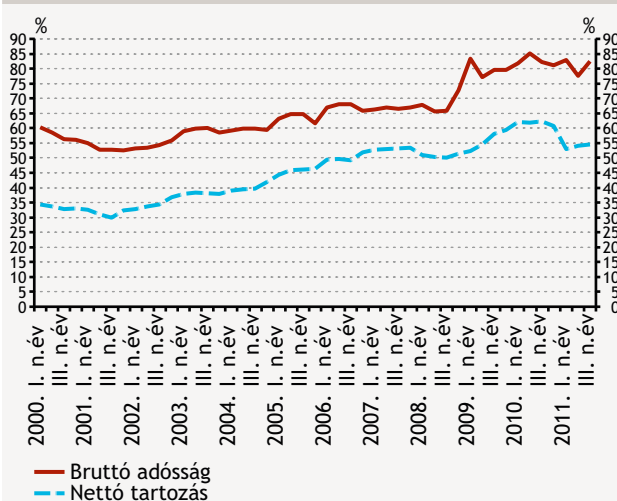
Pénzügyi számlák

Az MNB 2012. január 2-án publikálta teljes körű, minden szektort felölelő pénzügyi számláit, amelyek bemutatták a gazdasági szektorok követelés- és tartozásállományait, valamint azok változásának összetevőit 2011 harmadik negyedévére vonatkozóan.

A pénzügyi számlák adatai szerint az államháztartás bruttó, konszolidált, névértéken számított adóssága a GDP 82,6 százalékát⁶ érte el 2011 harmadik negyedévének végén. A magánnyugdíjpénztárak 2011 második negyedévében adták át a kilépők követeléseikhez kapcsolódó pénzügyi eszközöket a központi kormányzat számára, ennek következtében jelentősen, az éves GDP 4,9 százalékával csökkent a bruttó adósság a második negyedévben, mivel az államhoz visszakérültek az általa kibocsátott értékpapírok. A bruttó adósság harmadik negyedévi növekedéséhez, amely az éves GDP 4,8 százaléka volt, a forint árfolyamgyengüléséből

13. ábra

Az államháztartás bruttó adóssága és nettó tartozása a GDP százalékában

származó átértékelődések és az új adósság nettó kibocsátását jelentő tranzakciók is számottevően hozzájárultak, körülbelül 65-35 százalékos arányban.

Egyéb információk

Az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXVI. törvény hatálybalépését követően a devizaalapú kölcsönök rögzített árfolyamon történő végtörlesztéséhez kapcsolódó információk követésére, és az MNB által bevezetett devizaaukciós tender működési feltételeinek biztosításához az MNB 2011 októberében a 13/2011. (X. 3.) rendkívüli MNB rendelet keretében új adat-szolgáltatásokat írt elő.

Szintén 2011 októberében jelent meg a 2012. évre vonatkozó, a jegybanki információs rendszerhez szolgáltatandó információk és az információt szolgáltatók köréről, a szolgáltatás módjáról és határidejéről szóló 14/2011. (X. 13.) MNB rendelet. A rendelethez kapcsolódó technikai segédleteket az MNB 2011. december 27-én tette elérhetővé a honlapján.

⁶ A GDP-arányos adósság időszora visszamenőleg jelentősen változott a harmadik negyedéves teljes körű adatok publikációja során, mivel a Központi Statisztikai Hivatal visszamenőlegesen módosította a negyedéves GDP idősorát 2011 decemberében.

7. A pénzügyi kultúra fejlesztése

A Magyar Nemzeti Bank vállalt célja, hogy törvényben rögzített alapfeladatainak támogatásaként hozzájáruljon a lakosság, és különösen a fiatalok pénzügyi kultúrájának fejlesztéséhez. Ennek keretében az MNB évek óta szervez a lakosoknak – ezen belül a diákoknak – szóló szemléletformáló, pénzügyi tájékozottságot növelő programokat.

Az MNB Látogatóközpontja 2011 IV. negyedévében közel 7 ezer látogatót fogadott. Ezen túlmenően az MNB az idei évben első alkalommal csatlakozott a Múzeumok őszi fesztiválja rendezvénysorozathoz, melynek keretében a novemberi éjszakai programon csaknem 1700 látogató kereste fel székházunkat és vett részt ismeretterjesztő programokon.

A negyedév során a „Monetary – közgazdálkodj okosan” elnevezésű országos középiskolai vetélkedő első két on-line fordulója zajlott le. A selejtező fordulókra részt vevő csaknem 200 csapatból a legjobb 25 juthat tovább az ország öt helyszínén megrendezendő regionális elődöntőkbe. A tanulmányi verseny győztes csapata 1 millió Ft nyereményben részesül.

A jegybank a rendelkezésére álló eszközeivel segítséget kíván nyújtani a pénzügyi nevelésben aktívan részt vállaló pedagógusok részére is. Ennek keretében decemberben országos tanárszeminárium megrendezésére került sor, melynek elsődleges célja a jegybank és a gyakorlati oktatásban résztvevő pedagógusok közötti szakmai kapcsolat erősítése. Ezenfelül a részt vevők a szakmai előadásoknak köszönhetően közvetlen forrásból juthattak olyan, az MNB tevékenységéhez kapcsolódó ismeretekhez, amelyek az iskolai tananyagban nem vagy csak érintőlegesen szerepelnek.

Az MNB a negyedév során több, a pénzügyi kultúra fejlesztését szolgáló külső kezdeményezéshez anyagi támogatást is nyújtott. Ennek keretében járult hozzá többek között a pénzügyi-gazdasági témákat is érintő Tudományos Diákkörök Országos Konferenciájának megrendezéséhez, valamint a Gazdálkodási és Tudományos Társaságok Szövetsége szer-

vezésében a Miskolci Egyetemen megtartott, pénzügyi ismeretterjesztési célú előadássorozat megrendezéséhez.

A Pénziránytű Alapítvány által koordinált, az MNB és a PSZÁF szakmai felügyeletével megvalósuló Mindennapi Pénzügyeink Program (MPP) keretében a negyedév során 123 cikk jelent meg a program médiapartnere által biztosított nyomtatott és on-line médiumokban. A program népszerűsítését szolgálja az októbertől útjára indított, napi rendszerességgel gondozott saját Facebook oldal is.

A középiskolás diákok pénzügyi ismeretterjesztését szolgáló Pénzügyi Oktatási Program (POP) keretében decemberben rendhagyó tanóra megtartására került sor Király Júlia alelnök közreműködésével a budapesti Madách Imre Gimnáziumban. Az előadáson az iskola 12. évfolyamos diákjai a jegybank szerepével, feladatkörével és működésével ismerkedhettek, ami a POP oktatási anyagának is részét képezi.

A POP-hoz kapcsolódó 30 órás tanártovábbképzés második szakasza november végén zajlott le, melynek célja a programhoz kapcsolódó pénzügyi számítások oktatási módszertanának áttekintése volt.

A Pénziránytű Alapítvány és a Mastercard együttműködésének eredményeként az „Év Bankja” díjak részeként 2011-ben is meghirdetésre került a „Pénzügyi Kultúra fejlesztése terén legaktívabb bank” cím. Az idei évben második alkalommal meghirdetett díj elnyerésére hat bank pályázott, melyet az alapítvány kuratóriuma által felkért független szakértőkből álló zsűri bírált el. A díj a győztes pénzügyi szolgáltató számára a szakmai presztízs növelésén túlmenően egyrészt orientálhatja az ügyfeleket, másrészt ráirányíthatja a figyelmet a pénzügyi tájékoztatás és tájékozódás egyre növekvő fontosságára.

A jegybank és az alapítvány pénzügyi kultúra fejlesztését szolgáló tevékenységéről a negyedév során két konferencia előadás, valamint több médiamegkeresés apropóján is lehetőségünk volt számot adni.

NEGYEDÉVES JELENTÉS

2012. január 16.

Nyomda: D-Plus

H-1037 Budapest, Csillaghegyi út 19-21.

